

دعای عرفه سراسر عرفانی است/ روزی که توبه در آن مقبول خواهد شد

عرفه روزی است که بنا بر روایات در آن درهای رحمت الهی باز بوده و خداوند عطای خود را بر مردم گسترانیده و بر همگان تفضل فرموده است، به همین خاطر توبه در آن مقبول است و دعا به اجابت خواهد رسید.

عرفه روزی است که بنا بر روایات در آن درهای رحمت الهی باز بوده و خداوند عطای خود را بر مردم گسترانیده و بر همگان تفضل فرموده است، به همین خاطر توبه در آن مقبول است و دعا به اجابت خواهد رسید.

خبرگزاری مهر، گروه دین و اندیشه: روز عرفه روز توبه و تضرع به جانب خدا و اعتراف به گناهان است و به دنبال چنین پشیمانی و تصمیم بر ترک گناه است که خداوند به برکت اهل بیت پیامبر (ص) توبه گناهکار را می بخشد و چه عیدی ای بهتر از پاک شدن گناهان.

بنا به فرموده امام سجّاد(ع) این روز روزی است که در آن درهای رحمت الهی باز بوده و خداوند عطای خود را بر مردم گسترانیده و بر همگان تفضل فرموده است، به همین خاطر توبه در آن مقبول است و دعا به اجابت خواهد رسید.

یکی از فرصت های مهم در روز عرفه، که بسیار مورد تأکید ائمه معصومین و بزرگان دین قرار گرفته است، فرصت دعا و مسئلت از خداوند است. بنا به فرموده امام سجّاد(ع) این روز روزی است که در آن درهای رحمت الهی باز بوده و خداوند عطای خود را بر مردم گسترانیده و بر همگان تفضل فرموده است، به همین خاطر توبه در آن مقبول است و دعا به اجابت خواهد رسید.

در روایتی آمده است که امام سجّاد(ع) در روز عرفه مردان و زنانی را دید که گدایی می کنند فرمود «هؤلاء شرار خلق الله، الناس مقبلون على الله و هم مقبلون على الناس» اینها بدترین خلق خدا هستند (زیرا رحمت خداوند در این روز را نادیده گرفتند همانا) مردم به خدا روی می آورند و آنها روی به مردم می آورند.

اهمّیت دعا در این روز به قدری است که سید بن طاووس در اقبال، حدیثی از امام باقر(ع) نقل فرموده مبنی بر اینکه چنانچه روزه داری در این روز سبب ضعف از دعا شود باید این روز را افطار کرد.

به خاطر اهمیت دادن به دعاست که در این روز دعاهاى بسیاری از اهل بیت عصمت و طهارت وارد شده است که همگی نشان از جلب رضایت و مغفرت پروردگار و طلب توبه از درگاه ذات کبریاى او دارند.

به زیارت امام حسین(ع) نیز در روز عرفه بسیار تأکید شده که حاکی از اهمّیت و جلالت شأن و بزرگی امام حسین(ع) و زمین کربلا است. آنچه از ظاهر برخی روایات معلوم می شود آن است که روز عرفه خداوند ابتدا بر زوار قبر امام حسین توجه می فرماید و آنگاه به حاضران در عرفات.

از امام صادق(ع) روایت شده است که فرمود: انّ الله تبارک و تعالی يتجلى لزوّار قبر الحسين(ع) قبل اهل العرفات و يقضى حوائجهم و يغفر ذنوبهم و يشفعهم فى مسائلهم ثمّ يأتى اهل عرفه فيفعل بهم ذلك. خداوند تبارک و تعالی در روز عرفه، قبل از اهل عرفات، بر زوار قبر امام حسین(ع) تجلّی فرموده و حوائج ایشان را رفع و گناهانشان را می بخشد و در مشکلاتشان یاری خواهد نمود آنگاه به سراغ اهل عرفات آمده و مثل همین انجام می دهد.

همچنین امام صادق(ع) در حدیث دیگری فرمود: اذا كان يوم عرفه نظر الله تعالى الى زوّار قبر الحسين بن علي(ع) فقال: ارجعوا مغفوراً لكم ما مضى و لا يكتب على احد ذنب سبعين يوماً من يوم ينصرف. چون روز عرفه شود خداوند بر زوار قبر حسین(ع) نظر انداخته می فرماید بازگردید در حالی که گناهان گذشته شما را بخشیده ام و بر هیچیک از شما از زمان انصراف از زیارت گناهی تا هفتاد روز نمی نویسم.

پس روز عرفه روز بهره گیری از فرصت های بسیاری است که بواسطه فزونی رحمت خداوند در این روز می توان از آنها بهره گرفت، روزی که تنها در سال یک بار به انسان رو می کند.

آیت الله مصباح یزدی در این باره می گوید: در میان همه روزهای مبارک و مقدس، این روز یک ویژگی هایی دارد که در

سایر ایام، حتی در اعیاد شریفه و سایر ایام متبرکه به این پایه دیده نمی‌رسم؛ شود. بر اساس آنچه از روایات استفاده می‌رسم؛ شود اهمیت توجه و نیایش با خدای متعال در این روز به قدری است که فرموده اند: اگر روزه گرفتن باعث سستی در عبادت و دعا بشود، روزه نگیرید؛ با این که روزه یکی از بزرگترین عبادات است که: «الصَّوْمُ لِي»؛ ولی امروز آن قدر دعا و توجه به خدای متعال مطلوب است که گفته اند: اگر روزه مانع می‌رسم؛ شود، روزه را ترک کنید؛ به خصوص از هنگام زوال تا موقع غروب آفتاب، انواع دعاها و تسبیحاتی وارد شده که نشانه عظمت این روز و نزول برکات و رحمت های بی‌پایان از طرف خدای متعال بر بندگان شایسته اوست.

وی ادامه می‌دهد: امام - رحمه الله - در بعضی از فرمایشاتشان دارند که امثال بنده را می‌رسم؛ فرماید. ما باید دعا «بخوانیم»؛ ما دعا نمی‌کنیم؛ دعاهایی را که بزرگان کرده اند، ما می‌رسم؛ خوانیم. به تعبیر بنده، ما ادای دعا کردن را درمی‌آوریم؛ دعا را یک کس دیگری کرده، آن که دعا کرده؛ مقتضای این جور دعا خواندن این است که حال ما این چنین باشد که: خدایا! ما لیاقت دعا کردن نداریم؛ می‌خواهیم ادای دعاخوانان را در بیاوریم. اما خدا آن قدر کریم است که وقتی کسانی ادای بنده را می‌رسم؛ های شایسته را می‌رسم؛ اش را درمی‌آورند، می‌پذیرد.

اگر در هر جمله می‌رسم؛ دعای عرفه دقت کنیم، می‌بینیم یک عالم معنا در آن نهفته است. اگر سعی کنیم که بعضی از فقرات را به جای دعا خواندن، دعا کنیم و بعضی از این دعاها را از دلمان بگوییم، قطعاً مشکلات ما حل می‌شود؛ قطعاً رحمت خدا بر ما نازل می‌شود

وی می‌افزاید: اگر در هر جمله می‌رسم؛ دعای عرفه دقت کنیم، می‌بینیم یک عالم معنا در آن نهفته است. اگر سعی کنیم که بعضی از فقرات را به جای دعا خواندن، دعا کنیم و بعضی از این دعاها را از دلمان بگوییم، قطعاً مشکلات ما حل می‌شود؛ قطعاً رحمت خدا بر ما نازل می‌شود. اما افسوس که مثل بنده، اگر هزار بار هم اینها را بخوانم، دلم خبردار نمی‌شود؛ فقط لقلقه زبانی است. البته همین را هم خدا برایش اجری قائل است، حتی اگر دعا را بخوانی، ولی نفهمی یعنی چه، توجه هم نکنی، همین هم قبول است. باید خدا را شکر کنیم که با این همه روسپاهی، ها، باز هم به ما توفیق می‌دهد که دستی به دعا بلند کنیم، ادای دعاخوانان را در بیاوریم.

وی ادامه می‌دهد: درس اول این دعای عرفه شکر خداست؛ یاد گرفتن این که درباره نعمت های خدا بیاندیشیم؛ هم از این که این نعمت ها را داریم، لذت ببریم؛ هم این کمبودها به نظر ما جلوه می‌رسم؛ ای نکنند؛ هم از این نعمت ها سوء استفاده نکنیم؛ هم در مقام شکر بر بیاییم، که آن شکر ما را جلو می‌برد و وسیله قرب می‌شود.

وی معتقد است: درس دوم که از این دعا به دست می‌آید این است که آدم همیشه زشتی‌های خودش را با خوبی‌های خدا مقایسه کند. خدایا! من چه کردم، من چه کردم؟ با این کار زمینه‌های فراهم می‌شود که آدم مقداری به پستی خودش، به بیچارگی خودش پی ببرد. اولین فایده اش این است که مغرور نمی‌شود؛ بدی این آدمیزاد بیچاره این است که وقتی خدا نعمت معنوی هم به او می‌دهد، هدایت هم می‌شود و یک قدم خوبی هم بر می‌دارد و می‌آید راه بیافتد، شیطان وسوسه می‌رسم؛ اش می‌کند، مغرورش می‌کند؛ بله! من حالا یک چیزی شدم! من از بنده های دیگر بهترم! همین غرور موجب سقوطش می‌شود.

آیت الله مصباح یزدی می‌گوید: ما وقتی مقایسه کنیم که خدا چه نعمت هایی به من داده و من در مقابلش چقدر بی‌شرمی کردم، چقدر پستم، اگر آدم کسی را که به او خدمت کرده، نادیده بگیرد، خودش به خودش می‌گوید: چقدر جفاکارم، چقدر بی‌معرفتم! در مقابل این همه نعمت های خدا اگر آدم قدردانی نکند، جا ندارد به خودش بگوید: چقدر بی‌معرفتی، چقدر ناسپاسی؟! «إِنَّ الْإِنْسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ»

وی ادامه می‌دهد: نتیجه آخر این که انسان با همه این زشتی‌ها و پلیدی‌ها امیدش از خدا قطع نشود. اگر امید آدم از خدا قطع بشود، معنایش این است که خوبی‌های خدا محدود است و دیگر تمام شده و بیشتر از این ادامه ندارد؛ در این صورت باز خدا را نشناخته ایم. با همه پستی‌ها، و زشتی هایی که آدم دارد، هیچ وقت نباید از خدا ناامید بشود. باید خدا را آن قدر بزرگ و مهربان بدانند که حتی وقتی که در پست‌ترین حالت است، اگر یک لحظه به خدا توجه کند و از کارش پشیمان شود، خدا نادیده نمی‌گیرد.

یکی از دعاهایی که در روز عرفه بسیار بر آن تاکید شده است خواندن دعای پرفیض عرفه است. دعایی که از حضرت امام حسین(ع) صادر شده و سرشار از مضامین و معارف الهی است. یکی از جوهی که می‌توان به این دعا نگریست، از منظر عرفانی است. نه تنها در این دعا بلکه در بسیار از معارف ما مضامین عرفانی وجود دارد اما این مسئله در دعای

عرفه مشهودتر است به طوری که کارشناسان بر این باورند که دعای عرفه سراسر عرفانی است.

حجت الاسلام بهرام دلیر عضو هیئت علمی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی در مورد آموزه های عرفانی دعای عرفه به خبرنگار مهر گفت: تمام فقرات دعای عرفه امام حسین و همچنین دعای عرفه امام سجاد(ع) به نوعی عرفانی است. یعنی اگر از اول تا آخر این دعا را مرور کنیم و عشق بازی امام و دلدادگی او به پروردگار عالم که از رغبت خود سخن می گوید و آن حالات اباعبدالله در نظر بگیریم، این دعا سراسر عرفانی است.

وی ادامه داد: آغاز دعای عرفه با این فراز است که «الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَيْسَ لِقَضَائِهِ دَافِعٌ» کسی نمی تواند حکمی که خدا براند و قضای پروردگار عالم را تغییر دهد. «وَلَا لِعَطَائِهِ مَانِعٌ» خدا اگر عطا کند، عالم و آدم جمع شود نمی تواند مانع از عطای خداوند شوند. «وَلَا كُضْنِهِ صُنْعٌ صَانِعٌ» هیچ صنعتی به صنعت پروردگار عالم نمی رسد...

وی افزود: این فقرات آغازین دعای عرفه است که خدای عالم در جورد و کرم قلمرو بی نهایتی دارد.

دلیر گفت: دعا ادامه پیدا می کند تا به این جمله می رسد که «اللَّهُمَّ إِنِّي أَرْغَبُ إِلَيْكَ» یعنی خدایا من به سوی تو رغبت می نمایم یعنی عاشق تو هستم. «وَأَشْهَدُ بِالرَّبُّوبِيَّةِ لَكَ مُقِرًّا يَا تَكَّ رَبِّي» یعنی پروردگاری تو گواهی می دهم، اقرارکننده ام که تو پروردگار منی.

وی ادامه داد: عرفان چیست؟ عرفان به معنی ماسوی الله را پشت سر نهادن و با تمام وجود به سوی شتافتن است. عرفان انقطاع از ماسوی الله است و اینکه رب خود را فقط خدا بدانیم. «وَأِلَيْكَ مَرَدِّي إِنِّي دَأْتَنِي يَنْعَمَتِكَ قَبْلَ أَنْ أَكُونَ شَيْئًا مَذْغُورًا» یعنی بازگشت من به سوی تو است، وجودم را با نعمت آغاز کردی پیش از آنکه موجودی قابل ذکر باشم. تمام جملات، کلمات، فقرات و گزاره های دعای عرفه، غرق در عشق پروردگار عالم است.

این نیست که ما دعای عرفه را بعدی از ابعاد عرفان بدانیم، دعای عرفه در یک نگاه کلی، همه اش عرفان است. یا از توحید بحث می کند یا از اسمای حسنی الهی و یا از انسان کامل. هر سه موضوع در دعای عرفه موج می زند. کلمه به کلمه دعای عرفه سرشار از معانی و گزاره های عرفانی است

این کارشناس عرفان اسلامی گفت: این نیست که ما دعای عرفه را بعدی از ابعاد عرفان بدانیم، دعای عرفه در یک نگاه کلی، همه اش عرفان است. یا از توحید بحث می کند یا از اسمای حسنی الهی و یا از انسان کامل. هر سه موضوع در دعای عرفه موج می زند. کلمه به کلمه دعای عرفه سرشار از معانی و گزاره های عرفانی است.

وی در پاسخ به این سوال که ما در تراث فکری خود دعاها و متونی سراسر عرفانی داریم اما چرا باز هم می بینیم که عده ای جذب عرفان های دروغین می شوند، گفت: شخصیت های بزرگی برای دعای عرفه کتاب نوشته اند. علامه جعفری، آقای زمردیان، آقای فاضلی که کتاب عرفان عرفه را دارد و... از این دست هستند. عرضه این موضوع به اندازه کافی شده است اما متأسفانه گاهی تقاضای این امر وجود ندارد. ما فقه امام صادق را داریم ولی باز می بینیم عده ای باید و نبایدهای زندگی خود را از مکاتب بشری می گیرند. آیا در زمینه فقه کاری نشده است؟ یا عرضه نشده است؟ قطعاً عرضه شده است.

وی ادامه داد: ما در غرب و جنوب شرقی آسیا عرفان نداریم. نام آنها را نمی توان عرفان دروغین نهاد چون عرفان دروغین نمی شود. اینها اصلاً عرفان نیست بلکه تکنولوژی فکر است و با رویکردهای روانشناختی نوشته شده است و ربطی به عرفان ندارد.

وی افزود: همه ما دعای عرفه می خوانیم اما نیاز داریم با مفاهیم و معنای آن آشنا شویم. دعاها ما با ماهیت انسان شناسی سازگار است. عرفان اهل بیت با فطرت انسانی سازگار است. چیزهایی مانند اُشو، کریشنا مورتی، دالایی لاما و سای بابا و... حقیقتاً عرفان نیست و با هویت انسانی ناسازگارند.

وی اظهار داشت: عرفان همه ائمه در دعاها و... در یک راستا است اما مدعیان دروغین عرفان هر کس ساز خود را می زند و با هم سازگار نیستند و پارادکس دارند.

حجت الاسلام بهرام دلیر گفت: معانی و مفاهیم عمیق عرفانی در دعاها اهل بیت است چون اهل بیت وقتی با ما صحبت می کنند وسیع ما کم است و سطح صحبت با افراد بنا بر ظرفیت آن فرد تفاوت می کند. وقتی که اهل بیت با خدا

سخن می گویند، اوج عرفان و معنویت و معارف را شاهد هستیم. در دعای عرفه داریم که «یا أَسْمَعَ السَّامِعِينَ یا أَبْصَرَ الْبَاطِنِينَ وَا أَسْرَعَ الْحَاسِبِينَ وَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ» یعنی ای شنواترین شنوایان، ای بیناترین بینایان، و ای سریع ترین حسابرسان، و ای مهربان ترین مهربانان. از این فقرات می آموزیم که انسان باید بشنود، شنیدن برای انسان معرفت افزایی دارد. بالاترین سامع خود حضرت حق است. خدا در اوج محاسبه گری در اوج رحمت و رحمانیت هم هست.

وی ادامه داد: دعای عرفه برای صاحبان قدرت و سیاست، موجب می شود که خود را بشناسد. امام که معصوم است و نوه رسول الله است ولی وقتی به خود می رسد می گوید «إِلَهِي أَنَا الْفَقِيرُ فِي غِنَايَ فَكَيْفَ لَا أَكُونُ فَقِيرًا فِي فَقْرِي» یعنی خدایا، در عین توانگری تهیدستم، پس چگونه در تهیدستی تهیدست نباشم. «إِلَهِي أَنَا الْجَاهِلُ فِي عِلْمِي فَكَيْفَ لَا أَكُونُ جَهُولًا فِي جَهْلِي» یعنی خدایا در عین دانایی نادانم، پس چگونه در عین نادانی نادان نباشم. برخی سواد اندکی دارند ولی خیال می کنند ره به جایی برده اند در حالی که همه باید از حسین ابن علی(ع) یاد بگیریم که در مقابل خدا این جملات را به کار می برد.

عضو هیئت علمی پژوهشگاه فرهن و اندیشه اسلامی گفت: عرفان نمی تواند کاذب باشد و آن قطعاً عرفان نیست و دکه بازی است. عرفانی که از خدا دم نزد و خود و دیگران را رهنمون به سوی حق نکند، عرفت نیست. عرفان بریده از پروردگار عالم عرفان نیست.

وی ادامه داد: با زبان های مختلف باید دعای عرفه را ارائه کرد و ما در این زمینه کم کاری داشته ایم. اما باید توجه داشت که منبع عرفان که همان اهل بیت هستند را نباید رها کنیم که جایی غیر از عرفان اهل بیت، سراب و برهوت است.

وی در پایان اظهار داشت: ما دعای عرفه را خلاصه در عرفان نمی کنیم و قطعاً ابعاد دیگری هم دارد ولی معرفی دعای عرفه به عنوان یک دعای عرفانی به معنی کوچک کردن این دعا نیست. عرفان به معنی شوق وصال پروردگار عالم و ناله از فراق حق است و این مسئله در دعای عرفه موج می زند. دغدغه دعای عرفه و خلاصه آن رسیدن به پروردگار عالم و نالیدن از دور افتادن از خداست و به دنبال دوری جستن از ماسوی الله است.